

прогнозу ризику банкрутства, універсальну дискримінантну функцію Терещенко, метод «ККК» в адаптованому вигляді, які дозволили з математичною достовірністю визначити ступінь ризику корупції, та його вплив на процеси чи явища інвестиційного сектору.

В результаті оцінки з'ясовано, що три з чотирьох моделей показують велику ймовірність посилення впливу корупції на ІПП, що вимагає кардинальних заходів мінімізації цього впливу. Для розробки заходів запобігання корупції у інвестиційному секторі провели додаткову діагностику якісної природи корупції методом експертних оцінок та визначили ступінь впливу. Це дозволило встановити сфери найвищої загрози для залучення прямих іноземних інвестицій: стан економіки держави, циклічність розвитку, стан ринкової кон'юнктури, податкової, бюджетної і фінансової політики; правовий – зовнішня політика, свобода слова, сепаратизм, політичний курс держави, тиск органів самоврядування; політичний - якість системи оподаткування, відсутність досконалої правової бази, державних гарантій тощо. На мінімізацію цих корупційних ризиків необхідно спрямовувати зусилля першочергово.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Белорус О. Імперативи стратегічного розвитку України в умовах глобалізації. *Політична думка*. 2001. № 4. С. 63–68.

2. Пікашев Р. Інвестиції і корупція. Вжити чи загинути? ПІК. 2015. URL: <http://www.pic.com.ua/ruslan-pikashev-investytysiji-i-koruptionsiya-vyzhytychy-zahynuty.html#sthash.6Xk2tNWS.dpuf> (дата звернення: 19.03.2014).

Борейко В. І.

д.е.н., професор,
професор кафедри економіки та фінансів
Міжнародного економіко-гуманітарного
університету ім. акад. С. Дем'янчука
м. Рівне, Україна

УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНОЮ ЕКОНОМІКОЮ В УМОВАХ НАБЛИЖЕННЯ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

Впродовж майже трьох десятиліть незалежності Україна пережила декілька глибоких фінансово-економічних криз, кожна з яких «болячи вдарила» по розвитку її регіонів та благополуччю громадян. Тому нині, коли відомі світові та вітчизняні економісти попереджають про поширення чергової світової фінансової кризи, для кожного керівного органу місцевого самоврядування важливо не тільки чекати відповідних превентивних дій

від органів управління економікою країни, а їй самим вживати заходів для недопущення глибокої рецесії.

Український економіст А. Гриценко обґрунтував, що: «У майбутньому загальна картина походження криз істотно зміниться. Криза стане дискретно-безперервною, тобто різні кризи постійно виникатимуть і зникатимуть у різних локальних просторах світового господарства, періодично з'єднуючись у ланцюжки локальних криз і формуючи глобальну кризу. Періодичність таких глобальних криз залежатиме від параметрично непрогнозованих факторів і буде невизначеною» [1, с. 46]. З врахуванням цього висновку вченого органам вітчизняних державної та регіональної влад необхідно навчитися жити та управляти національною та регіональною економіками в умовах коли кризи не завжди можна передбачити завчасно. Однак, попередні їхні дії повинні бути такими щоб рецесія, що «насувається» не спричинилася до глибоких потрясінь.

На думку всесвітньо відомого економіста А. Сміта, найбільше негативний вплив на дію економік країн та регіонів здійснюють монополісти, тому що: «Монополісти, підтримуючи постійний брак продуктів на ринку, не забезпечуючи повного дієвого попиту, продають свої товари набагато дорожче їх природної ціни і піднімають свої доходи – будь-то заробітна плата або прибуток – значно вище їх природної норми [2, с. 181].

Відомий англійський економіст Дж. М. Кейнс, який був свідком депресії 1929–1933 років, пояснював економічні кризи недостатньою платоспроможністю споживачів: «Одна лише недостатність ефективного попиту може привести і часто приводить до припинення росту зайнятості ще до того, як буде досягнуто рівня повної зайнятості. Недостатність ефективного попиту заважатиме росту виробництва» [3, с. 75].

При цьому, на думку вченого, попит населення визначається:

- розміром доходів, які воно отримує;
- іншими об'єктивними обставинами;
- суб'єктивними потребами і звичками окремих членів суспільства;
- принципами, на основі яких сукупний дохід, розподіляється між учасниками господарського процесу.

До основних об'єктивних факторів, що впливають на схильність населення до споживання належать:

- зміни одиниці заробітної плати;
- зміни в різниці між доходом та чистим доходом;
- непередбачені зміни в цінності капіталу;
- зміни в нормі дисконту, або в пропорції обміну поточних благ на майбутні;
- зміни в податковій політиці;
- зміни в нормі банківського процента;
- зміни очікуваного співвідношення між поточним і майбутнім рівнем доходу [3, с. 88].

Тому, враховуючи, одну з ключових рекомендації вченого, про те що в умовах рецесії держава в першу чергу повинна подбати про доходи масових споживачі продукції, при наближені фінансової кризи керівники вітчизняних органів місцевого самоврядування повинні встановити жорсткий контроль за своєчасністю виплати підприємствами зарплати та недопущення необґрунтованого звільнення ними працівників.

Водночас регіональні відділення Антимонопольного комітету України повинні посилити контроль за тим, щоб підприємства не об'єднувалися у монопольні групи та не встановлювали монопольні ціни. Як наголошував соратник та однокумець А. Сміта Д. Рікардо «Ми повинні якомога швидше, з належним урахуванням інтересів теперішнього моменту встановити те, що може бути названо по суті вільною торгівлею хліба. Така міра була б корисна з точки зору інтересів фермера, споживача, капіталіста» [4, с. 87].

Проте, дії держави та її регіонів по недопущенню глибокої рецесії, в умовах коли «насувається» світова фінансова криза, не повинні обмежуватися тільки посиленням контролю за діяльністю місцевих товаровиробників, адже вони зазнаватимуть значних збитків через зменшення попиту на їхню продукцію на міжнародних ринках та нехватку фінансових ресурсів. Тому, якщо державі в таких умовах необхідно, через зниження облікової ставки до нульового рівня, забезпечити доступність банківських кредитів для великих, середніх та малих вітчизняних промислових та сільськогосподарських підприємств, то місцеві органи влади повинні розширити їхні фінансові можливості завдяки зниженню ставок податку на землю та нерухоме майно відмінне від земельних ділянок.

Водночас, керівники підприємств у свої діяльності повинні враховувати висновок відомого українського економіста М. І. Туган-Барановського про те, що: *«Будь-яке підприємство, яке розраховує на тривале існування в межах існуючої господарської системи, має бути побудовано таким чином, щоб мати можливість розширюватися і скорочуватися в зв'язку з фазами промислового циклу»* [5, с. 202]. Тому, розуміючи, що світова і національні економіки розвиваються циклічно, а значить економічні спади і піднесення є неминучими, в умовах фази економічного піднесення їм необхідно формувати стабілізаційні фонди, які можна буде використати в умовах рецесії.

Досліджуючи економічні цикли, Дж. М. Кейнс зазначав: *«Саме на тому факті, що коливання мають тенденцію вичерпувати себе не доходючи до крайнощів і кінець кінцем змінювати напрям, і базується теорія економічних циклів»* та вважав, що, за допомогою «механізмів державного регулювання норми процента, інвестицій та зайнятості населення, можна стимулювати виробництво в період схильності економіки до уповільнення та зменшити бум в період її стрімкого зростання, і тим самим не допустити руйнівних економічних криз» [3, с. 143–144].

Відповідно, в умовах прогнозованої світової фінансової кризи органи державної та регіональних влад повинні вживати ефективні заходи для

недопущення відтоку зарубіжного фінансового капіталу із вітчизняної банківської системи та створювати сприятливе середовище для залучення до національної та регіональних економік нових інвестиційних ресурсів. Серед таких заходів важливе місце повинне зайняти державне страхування ризиків зарубіжних інвесторів, які інвестуватимуть свої кошти у вітчизняні підприємства. Для цього керівники органів місцевого самоврядування повинні визначити і сформувати перелік напрямів діяльності, які визначають стратегію розвитку регіонів. До такого переліку можуть ввійти підприємства переробної промисловості, енергетики, будівельної галузі, транспортної інфраструктури, зв'язку та виробництва продуктів харчування.

В контексті наведеного, можна зробити висновок, що циклічний характер розвитку всіх суспільних вищ, а відповідно неминучість фінансових та економічних криз, нині визнається всіма провідними вченими. Водночас науковці відмічають як негативний, так і позитивний вплив фінансово-економічних криз на подальший розвиток економік країн та регіонів, які необхідно враховувати органам влади при плануванні своєї діяльності.

М. І. Туган-Барановський основною причиною циклічних коливань називав диспропорції між рухом заощаджень та інвестицій у галузях, що виробляють засоби виробництва, та недосконалість регулюючої ролі ринкового механізму у сфері нагромадження і використання суспільного капіталу. Проте, на його думку: «... ці кризи не є симптомами наближення смерті, а лише гострим і болючим засобом само-коректування шляху розвитку з боку капіталізму» [5, с. 9]. Щоб забезпечити постійне зростання вважав вчений, необхідно раціональніше регулювати інвестиції. При цьому, як зазначав австрійський економіст Й. Шумпетер: «Кризи є поворотною точкою економічного розвитку» [6, с. 329].

В умовах виробництва спостерігається перенасищення ринку товарами, природними ресурсами та обмеження фінансових витрат на розвідування нових. Проте, глибока депресія та низька рентабельність фінансових інвестицій в існуючі технології заставляють підприємства шукати нові напрями капіталовкладень, в тому числі, на розвідування можливості залучення у виробництво нових природних компонентів та технологій.

Тому, українським органам регіональної влади необхідно за підтримки держави використати ситуацію спровоковану світовою фінансовою кризою на те, щоб вийти з неї міцнішими. Для цього необхідно реалізувати комплекс заходів, які повинні включати:

- зниження податкового та соціального навантаження на підприємства, а також спрощення доступу великих, середніх та малих вітчизняних товаровиробників до кредитних ресурсів банків;

- недопущення відтоку іноземного фінансового капіталу та створення сприятливого середовища для залучення нових інвестицій у національну та регіональні економіки, які слід направити стратегічно важливим для розвитку регіонів підприємств та організацій;

– посилення з боку органів регіональної влади контролю за дотриманням прав працездатної частини населення, збереженням доходів частки населення, яка є масовим споживачем продукції та недопущення зловживання своїм монопольним положенням великими підприємствами та об'єднаннями;

– роз'яснення необхідності та координацію органами місцевого самоврядування створення стабілізаційного фонду стратегічно важливими для розвитку регіону підприємствами у фазі економічного піднесення.

Реалізація цих заходів дозволить регіональним економікам завчасно підготуватися до фінансової кризи, що насувається, а підприємствам створити стабілізаційні фонди, які разом з діями держави щодо зниження податкового навантаження та залучення нових інвестицій мінімізують наслідки рецесії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гриценко А. Глобальна криза як форма сучасної фінансово-економічної динаміки. *Економіка України*. 2010. № 4. С. 37–46.

2. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов (книги I–III); отв. ред. акад. Л. И. Абалкин. М.: Наука, 1993. 572 с.

3. Кейнс Дж. М. Трактат про грошову реформу. Загальна теорія зайнятості, процента та грошей. К.: АУБ, 1999. 189 с.

4. Рикардо Д. Начала политической экономии. Сочинения. Т. 1. М.: Госполитиздат, 1955. 360 с.

5. Туган-Барановский М. И. Социальные основы кооперации. М.: Экономика, 1989. 496 с.

6. Шумпетер Й. А. Теория экономического развития. Капитализм, социализм и демократия. – М.: Эксмо, 2007. 864 с.

Далюк Н. Я.

ст. викладач кафедри менеджменту
Міжнародного економіко-гуманітарного
університету ім. акад. С. Дем'янчука
м. Рівне, Україна

КОНЦЕПЦІЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ У РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

У Сінгапурі 11 жовтня 2018 року МВФ та Світовий банк презентували новий Індекс людського капіталу. Згідно з цим Індексом, з 157 представлених країн Україна посіла високе 50 місце. Позиціонування України в міжнародних рейтингах говорить про те, що наявність освіченого працездатного людського ресурсу було, є і залишається чи не головною конкурентною перевагою національної економіки, а стан його використання та збалансований розвиток є визначальним фактором посилення її інноваційної спроможності.